

Nr 8.

Ankom till riksdagens kansli den 12 mars 1920 kl. 4 e. m.

Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 8 om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om åvägbringande av billigare tandvård.

I en inom andra kammaren väckt och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 293, har herr *Johanson* i Huskvarna m. fl. hemställt, »att riksdagen ingår till Kungl. Maj:t med begäran om skyndsamt utredning i syfte att åvägbringa billigare tandvård.»

Med avseende på motiveringen tillåter sig utskottet hänvisa till motionen.

Motionen.

Utskottet har erhållit del av ett av första kammarens andra tillfälliga utskott i anledning av en i denna kammare väckt likalydande motion från medicinalstyrelsen i ärendet inhämtat yttrande, vari nämnda styrelse anfört följande:

Yttrande av medicinalstyrelsen.

Den fråga, som motionärerna behandla i sin motion, är utan tvivel av stor allmän hygienisk betydelse. Frågan har ock varit och är föremål för statsmakternas intresse sedan flera år. Så har utredning om tandläkarinstitutets utvidgning och tandläkarundervisningens omorganisation uppdragits åt en kommitté, och ett betänkande »Om tandvård för skolungdomen» har av särskilda kommitterade avgivits.

Det synes emellertid medicinalstyrelsen uppenbart, att åtgärder för beredande av bättre tandvård åt svenska folket böra, såsom ock synes vara allmänna meningen, först och främst bestå i att redan i skolan väcka intresse för och bibringa vana vid en hygienisk mun- och tandvård, och att de årsklasser, som kommit i åtnjutande av sådan utbildning, sedan böra beredas tillfälle till fortsatt tandvård även sedan de blivit vuxna. Tyvärr har dock en sådan genomförd mun- och tandvård hittills icke kunnat åstadkommas annat än i vissa större städer. På landsbygden

Bihang till riksdagens protokoll 1920. 13 saml. 2 avd. 7 häft. (Nr 8—9.) 1

är väl detta ännu, åtminstone på de allra flesta ställen, endast önskemål. Skälet härtill är framförallt att söka däri, att antalet tandläkare hos oss är alltför litet i förhållande till behovet. Den kommitté, som avgivit ovan antydda betänkande om tandvård för skolungdomen, beräknar behovet av tandläkare för en fullständigt genomförd sådan vård vid våra folkskolor till 544. Hela vår tandläkarkår utgör emellertid för närvarande endast obetydligt mera än detta antal. Innan man genom utvidgning av tandläkarinstitutet lyckats avsevärt öka kårens numerär, kan icke det ovan angivna önskemålet fyllas. För en fortsatt behandling efter skolans slut fordras således en ytterligare ökning av detta antal.

För ett genomförande av kommitténs program om *fri* vård åt skolbarnen fordras även avsevärda avlöningar åt härför anställda tandläkare. Hittills har varje särskild kommun, som vill ordna dessa förhållanden, haft att själv bekosta det hela. I sitt den 22 december 1919 över nämnda kommittébetänkande angivna utlåtande har medicinalstyrelsen emellertid förordat, att statsbidrag av lämplig storlek skulle tilldelas de kommuner, som vid sina skolor anordnade kostnadsfri och i övrigt lämplig tandvård åt skolbarnen.

Lämpligaste sättet att bereda även vuxna behövlig tandvård till billigt pris synes vara att statsunderstödda kommunala polikliniker inrättas. Även i detta avseende hava en del städer vidtagit åtgärder, men svårigheterna att anskaffa lämpliga tandläkare, som äro villiga åtaga sig sådant arbete, hava varit rätt betydliga, antagligen i huvudsak beroende på den relativa bristen på tandläkare, möjligen också på otillräcklig avlöning.

För att avhjälpa den ovan angivna bristen på tandläkare har såsom en provisorisk åtgärd föreslagits dels att medgiva utrikes examinerade tandläkare rätt att inom landet utöva praktik såsom skoltandläkare, dels att låta s. k. dentister under lämplig tillsyn eller med lämplig begränsning arbeta såsom tandläkare. Ingentenda av dessa utvägar synes medicinalstyrelsen tillfredsställande, enär endast en tandvård av fullgod beskaffenhet bör lämnas. Att, såsom motionärerna sätta i fråga, begränsa tandläkarnas arvoden på annat sätt, än som ovan antytts kunna ske på frivillighetens väg finner styrelsen icke tillrådligt; tandläkarne skulle därigenom komma att behandlas på ett helt annat sätt än övriga medborgare.

Medicinalstyrelsen anser därför, att det enda sätt, varpå bot kan rådas på de i motionen omförrnärda missförhållandena, ligger i anordnande av kommunala mottagningar för mindre bemedlade, i det tandläkare mot ersättning av kommun åtager sig att för nedsatt pris enligt taxa lämna behandling för tandåkommor samt att eventuellt staten lämnar bidrag till kommun, som anordnat sådana mottagningar.

Men även om denna plan skulle följas, torde dock stora svårigheter för dess realiserande i större utsträckning möta, därutinnan att var tandläkarkår är alltför fåtalig. Den viktigaste åtgärden synes därför för närvarande vara att snarast möjligt åstadkomma årlig utbildning av ett större antal tandläkare än nu är fallet. Då Kungl. Maj:t redan nu har sin uppmärksamhet riktad härpå, och då åtgärd i detta syfte torde vara att vänta efter det att ovan nämnda kommitté avslutat sitt arbete, synes motionen nu ej böra föranleda någon särskild riksdagens åtgärd.

Utskottet.

Behovet av förbättrad tandvård särskilt för den mindre bemedlade befolkningen i vårt land har redan länge gjort sig gällande och har blivit allt mer kännbart, sedan de i samband med den rådande dyrtiden

högst avsevärt ökade tandläkararvodena för den stora allmänheten omöjliggjort anlåtande av läkarvård i erforderlig utsträckning. Åstadkommandet av billigare och därmed lättillgängligare tandvård är därför ett önskemål, som utskottet i likhet med motionärerna till fullo behjärtar.

Vid en undersökning av möjligheterna att förverkliga detta önskemål — vartill i motionen knappast några praktiskt framkomliga utvägar anvisats — ställa sig emellertid utsikterna, såsom av medicinalstyrelsens ovan anförda yttrande framgår, allt annat än ljusa. Den förnämsta orsaken härtill utgöres av den brist på tandläkare, som för närvarande rader. Avhjälpan det av denna brist är därför den fråga, som först och främst tränger sig fram till lösning. En utredning är också igångsatt rörande möjligheten att öka tandläkarkårens numerär genom utvidgning av tandläkarinstitutet. Medicinalstyrelsen erinrar därom, att på denna utredning är i hög grad beroende, huruvida den plan om beredande av tandvård åt skolungdomen, som av särskilt för ändamålet tillsatta kommitterade utarbetats, skall kunna genomföras. Hittills har nämligen denna ytterst betydelsefulla plan, som genom sin läggning i själva verket är av stor vikt för en lösning även av det spörsmål det här gäller, endast högst ofullständigt kunnat realiseras på grund av den nyssberörda allmänna bristen på läkare.

Ett försök — hur angeläget det än må vara — att nu taga upp frågan om beredande av lättillgängligare tandvård även för den vuxna befolkningen kan under nu rådande förhållanden tydligen ej väntas bli framgångsrikt. Medicinalstyrelsen har upptagit till diskussion vissa åtgärder, som för ändamålet kunde befinnas lämpliga och vartill ansatser på en del håll gjorts, bland annat upprättandet i städerna av statsunderstödda kommunala polikliniker. Nyttan härav är uppenbar, om också för landsbygdens vidkommande en lösning av här förevarande fråga därigenom ej skulle komma till stånd. Detta skulle däremot, åtminstone till en del, kunna ske genom anordnandet av tandläkarmottagningar i landskommunerna för mindre bemedlade. Den i och för sig bästa och effektivaste utvägen vore naturligtvis, om landet uppdelades i tandläkardistrikt, motsvarande provinsialläkardistriktet, och om staten åtog sig att avlöna distriktstamläkare. Ett dylikt företag är emellertid redan genom de mycket dryga kostnader det skulle komma att medföra alltför vittutseende för att här komma under överbägande. För övrigt är det klart, att genomförandet av det ena såväl som det andra av de här berörda förslagen tills vidare måste betraktas som ett tänkligen avlägset framtidsönskemål, så länge den nu rådande tandläkarbristen fortfar.

För att i någon mån råda bot på denna brist har den tanken

framkastats att låta s. k. dentister under lämplig tillsyn eller med lämplig begränsning arbeta som tandläkare. Medicinalstyrelsen har ej funnit denna utväg tillfredsställande, »enär endast en tandvård av fullgod beskaffenhet bör lämnas». Med instämmande i denna grundsats vill dock utskottet ifrågasätta, om ej nämnda tanke under nu rådande synnerligen prekära förhållanden vore förtjänt av beaktande åtminstone som en provisorisk åtgärd. Utskottet förmodar, att detta spörsmål tages upp till övervägande av den kommitté, som nu är sysselsatt med frågan om tandläkarbristens avhjälpan. Vad beträffar en tvångsreglering av tandläkararvodena av det slag som i motionen antytts, är utskottet fullt ense med medicinalstyrelsen, att en dylik utväg till erhållande av billigare tandvård ej gärna kan leda till målet.

Den slutsats utskottet i likhet med medicinalstyrelsen kommit till vid granskning av motionärernas yrkande är den, att innan några verk samma åtgärder för höjande och underlättande av tandvården kunna vidtagas, måste den nödvändiga förutsättningen härför skapas genom avsevärd utökning av tandläkarkåren. Den kommittéutredning härom, som för närvarande pågår, torde därför allra först böra avvaktas. Vad det för övrigt närmast gäller är fullföljandet av det utstakade, men på långt när ännu ej genomförda arbetsprogrammet för beredande av hygienisk mun- och tandvård åt den svenska skolungdomen. Realiserandet av detta program synes utgöra den säkraste vägen att nå fram till bättre förhållanden i här förevarande avseende för hela befolkningen.

Med anledning av vad sålunda ovan anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 9 mars 1920.

På utskottets vägnar:

E. MOBERGER.

Närvarande vid förevarande ärendes slutbehandling: herrar *Moberger, Sjögren,* Isaksson-Fast, Larsson* i Kroken, *Hedvall, Svedberg,* Hellberg, Schill* och *Johanson* i Hallagården.

* Icke närvarande vid justeringen.